

אלול וראש השנה

והגדת

רעיונות ביאורים ולקחים
בשילוב סיפורים ומשלים מאלפים
מאוצרותיו של גאון המוסר, פה מפיק מרגליות
הגה"צ רבי יעקב גלינסקי שליט"א

לוקט ונערך בס"ד ע"י
שלום מאיר במוהר"ר מרדכי שליט"א הכהן ולך

תבונה

הוצאת תבונה, בני ברק, תשע"א

אמר עם הספר

מלכתחלה, הסס הגאון הצדיק רבי יעקב גלינסקי שליט"א, ממעתיקי שמועת תנועת המוסר ומעבירי לפיד האש הנובהרדוקי, שריד לענקי דור דעה, להעניק רשותו לעריכת שיחותיו לחדש אלול ולמים הנוראים. הגדה של פסח, מהיכי תיתי, כל אחד עם ה"והגדת" שלו. אבל אלול? הרי "מלפנים, כאשר ידעתי, כל איש אחזו פלצות מקול הקורא קדוש אלול", כתב רבי ישראל סלאנטר וצ"ל ("אור ישראל", אגרת יד) - באלול יש לנצל כל רגע לתורה ולמצוות, לחשבון נפש ולהטבת דרך, הזמן קצר והמלאכה מרבה. באלול, יסתכלו בספר שלו?!" "היכא דעייל ירקא, ליעול בשרא וכווריי" (שבת קמ ע"ב), במקום לאכל ירקות מוטב לשבע מבשר ודגים, ועד שיכסו עצמות יבשות יאכלו בשר שמן וטוב (בבא בתרא כב ע"ב): "חובות הלבבות", "שערי תשובה", "מסלת ישרים", "ארחות צדיקים", חסר?! "דרשות הר"ן", "בינה לעתים", "יערות דבש", ספרי גדולי תנועת המוסר. "באתר דזקוקין דנורא ובעורין דאשא, מאן מעייל בר נפחא לתמן" (בבא מציעא פה ע"ב): במקום זיקי אש ולפידים בוערים, מי יתחשב בגצים היוצאים ממפוח הנפח, סבר בענותנותו.

במחשבה שניה הסכים, ונמק: אלו הייתי נשאל מה עדיף שילמדו, היתה התשובה נחרצת. אבל כמה לומדים, ואיך לומדים. צריכים דרבון ללמוד, והספורים מדרבנים. כבר המליצו על כך את דברי המשנה: "לא המדרש הוא העקר, אלא המעשה" (אבות פ"א מ"ז). לאמר: לא הדרשה עקר, אלא הספור... וספר על רבי שלום שבדרון וצ"ל שהיה דורש בבית הכנסת "זכרון משה" בשבתות החרף הארכות. הגיעו מאות. הקשישים נמנמו בטבעם, והצעירים מהם ישנו ממש, לאחר צמל השבוע ועמס היום הששי הקצר. בקצרה, עמד לפני ארון הקדש ודבר אל קמץ הראשים הזקופים, ואז אמר: "וזה מזכיר לי מעשה שהיה". ראה את היושב מולו תוקע מרפקו בצלעותיו של שכנו: "שטייא אוף, התעורר. זה ספור, לא דרשה!"

יִדְאֲנוּ לְבִינֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם בְּכָל דוֹר וָדוֹר -
וְאָמְרוּ: מִשְׁחֻקֵּךְ אֲנִי לֵהֲכִיר אֶת אוֹחוֹ בֶן מִפְּלֵא, שֶׁכָּל הַדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים
עָמְלוּ עִבְרוּ!...

וְכֵן, עַד שֶׁבִּיעַ זְמַן: ”וַיִּשְׁכַּח בְּתֵי כְּנָסוּיֹת שֶׁל עַמִּי הָאָרֶץ”.
הַלְכָתִי בְּחַל אֲבִיב, בְּרַחוּב הַעֲבוּדָה, לִיר מוֹשֵׁב הַזְּקֵנִים. שְׁנֵי קָשִׁישִׁים
יָשְׁבוּ עַל סִפְסַל וְרָכוּ בַעֲקֻשָׁנוֹת: ”אַרְבָּעִים וּשְׁלוֹשָׁה!”
”לֹא, טַעוֹת בְּיָדְךָ, אַרְבָּעִים וּשְׁנָיִם!”
”לֹא סָרַת טוֹב, אַרְבָּעִים וּשְׁלוֹשָׁה!”
”וְאֲנִי אוֹמֵר לְךָ אַרְבָּעִים וּשְׁנָיִם!”
”וְנִדְבַמְתָּ, וְנִמְנַמְתָּ, לֹא רֵאִיתָ, אַרְבָּעִים וּשְׁלוֹשָׁה!”
אוֹטוֹבוֹס עָבַר וְהַחֲרִישׁ אֶת הָאָזְנוֹים, וְהֵלֵב צְהַל: ”בָּעֵת אַרְבָּעִים
וּשְׁלוֹשָׁה!”

”לֹא”, עָנָהוּ חֲבֵרוֹ, ”בָּעֵת כִּבְר אַרְבָּעִים וְאַרְבָּעָה!”
הַחֲלֻטָּה לִזְכוֹת בְּמַצָּה שְׁפִירוֹתֶיהָ בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלִהְשִׁיבִין בִּינֵיהֶם שְׁלוֹם:
”עַל מָה אַתָּם רַבִּים, רַבּוֹתֵי!”
הַשְׁלִימוּ בִּינֵיהֶם: ”זוֹה, אַתָּה מִסְתִּיר!”
הֵם סוֹפְרִים כִּמְה אוֹטוֹבוֹסִים עוֹבְרִים, כְּדִי לְכַלּוֹת אֶת הַזְּמַן. אָמֵת,
גַּם זֶה מִשְׁעָמָם, אֲבָל אִם מִתְּחִלָּה בִּינֵיהֶם מִחֻלָּקֵת יֵשׁ עֲגוֹן בְּחִינָהם -
שְׁפִי נְשֹׁמוֹת וְהִדְרִיּוֹת וְרָדוּ מִטְרוֹם, מִגַּן הַעֲרֵן הַעֲלִיּוֹן, כְּדִי לְסַפֵּר
אוֹטוֹבוֹסִים.
וְאֵנוּ, מָה עָשִׂינוּ אֲנֵנו הַיּוֹם...

אל תשליכנו לעת זקנה

אָמְרוּ בְּפִרְשׁוֹ: ”הַבֵּל הַבָּלִים אָמַר קִהְלָת, הַבֵּל הַבָּלִים הַכֵּל הַבָּל” (קהלת
א. ב.). שְׂבָעָה הַבָּלִים שֶׁאָמַר קִהְלָת, כְּגַוְדָה שְׂבָעָה עוֹלָמוֹת שֶׁהָאָדָם רוֹאֶה -
כִּי שָׂנֵה דוֹמָה לְסִלְקָה. נִחַן בְּצִרְפָּה וְהַכֵּל מִחֻבָּקִים וּמְנַשְׁקִים אוֹתוֹ.
כִּי עֲשֹׂר לּוֹפֵץ כְּגָדִי.
כִּי עֲשֹׂרִים מִתְּנַאֲהָ כְּסוּם.

הַכֵּל שֶׁעוֹלָמוֹת וְשֵׁנִי
מִתְּנַשְׁקִים

וְשָׂא אִשָּׁה, הָרִי הוּא כְּחִמּוֹר לְמִשָּׂא.
הוֹלִיד בָּנִים מִעַו פָּנָיו כְּקִלֵּב לִהְיָא לְהֵם מוֹנּוֹת.
הַזְּקֵן, הָרִי הוּא כְּקוֹף.

כֵּן זֶה, בְּעַמִּי הָאָרֶץ. אֲבָל כְּכִי תוֹרָה כְּתוּב: ”וְהִסְלַךְ דוֹד וְזָקֵן” (ויש
מְלָכִים א.), אִף עַל פִּי שֶׁהוּא זָקֵן - מִלְךְ! (קִהְלָת רַבָּה א. ג.).
לְכֵן נִמְשְׁלָה הַתּוֹרָה לַיָּזֵן (תַּעֲנִית ו ע"א), וְאָמְרוּ (מְגִלָּה טו ע"ב) שִׁיּוֹסֵף שֶׁלַח
לְאֲבִיו יִזֵן יִשָּׁן, שֶׁדַּעַת זְקֵנִים נוֹחָה הֵימָנוּ (בְּרַאשִׁית טו כג, וּבְרַשִׁי"ו). כִּי כֵּן דָּבָר
שֶׁבְּעוֹלָם, מֵאֲבָד שְׁרִי וְעָרְכוּ כְּכֵל שְׂמִתְיָשׁוֹן. לְחֵם יִשָּׁן וְכִגְד יִשָּׁן וְנִהִיט יִשָּׁן.
יֹצֵא מִן הַקֶּלֶל יִזֵן, שֶׁכְּכֵל שְׂמִתְיָשׁוֹן מִשְׁחַבֵּת, כֵּן גַּם זְקֵנֵי חַלְמִידֵי חֻבָּמַיִם
דַּעַתָּם מִתְיַשְׁכֵּת עֲלֵיהֶם (קוּים פ"ג מ"ו) וּמִשְׁחַבְּחִים!

אל תשליכנו לעת זקנה

וְזָקֵן רַבִּי אֵיזִיזֵל חֲרִיף וְצ"ל רַבָּה שֶׁל סְלוֹנוֹם הָיָה, וְנִרְשׁ בְּשֵׁת הַגְּדוּל
וְשֵׁבֶת תְּשׁוּבָה מְצַרְכוֹת נִפְלְאוֹת שֶׁמִּקְצָתָן נִאָּסְפוּ בְּסִפְרֵי "עֵמֶק יְהוֹשֻׁעַ",
"צִצְת יְהוֹשֻׁעַ", "שִׁפְת הַנְּחָל", "אֲבִי הַנְּחָל" וְעוֹד. וְרַשׁוֹת שֶׁהִפְעִימוּ אֶת
הַלּוֹמְדִים.

פַּעַם, לְאַחַר הַרְּשָׁה, פָּנָה אֵלָיו חֲצוּף אָמַר: "חֲמֵהֵנִי, רַבִּי. הַמִּשְׁנָה
אוֹמֵר (קוּים פ"ג מ"ו) שֶׁזְּקֵנֵי תוֹרָה, כֵּל זְמַן שְׂמֻקְיָנִים דַּעַתָּם מִתְיַשְׁכֵּת
עֲלֵיהֶם, שְׂנֵאָמַר: "בִּישִׁישִׁים חֻבָּמָה, וְאֵרֶךְ יָמִים חֲבוּבָה" (איוב יב. יג). וְכַשֵּׁנִים
הַקּוֹדְמוֹת הָיוּ דְרִשְׁוֹתָיו שֶׁל מֵר מִשְׁנֵנוֹת יוֹמֵר!

"אֵה, הַסִּבָּה פְּשׁוּטָה", עָנָה הַגָּאוֹן עַל אָמְרוֹ. "שְׂבָרִי בְּאוֹתָהּ מִשְׁנָה
נִאָּמַר, שֶׁזְּקֵנֵי עַמִּי הָאָרֶץ כֵּל זְמַן שְׂמֻקְיָנִים דַּעַתָּם מִטְרַפֵּת עֲלֵיהֶם. אִין
שֶׁלֹּא בְּכֹךְ שֶׁמִּשְׁנָה לְשָׁנָה אַתָּם מְבִינִים פְּחוֹת וּפְחוֹת אֶת הַדְּרִשָּׁה..."

הַשִּׁיבוּ בְּגִמְלוֹ. אֲבָל הַפְּסוּק, אִיךָ יוֹכֵן. הֵלֵא דוֹד הַסִּלְקָה חַלְמִיד חֻבָּמַיִם
כִּבְהֵטָה הָיָה, וְכֵן דְרִשְׁוֹ (בְּסִינְהֵרִין צג ע"ב) עֲלִיר אֶת הַפְּסוּק (בְּשִׁטְיָל א טו. יז):
"הִגָּה רֵאִיתִי כֵן לִישִׁי יִדַּע נָחוּן", שִׁיּוֹדַע לְשָׂאֵל, "וְגִבּוֹר חֵיל", שִׁיּוֹדַע
לְהַשִּׁיב. "וְאִישׁ מִלְחָמָה", שִׁיּוֹדַע לְשָׂאֵל וְלִמֵּן בְּמִלְחָמָה שֶׁל תוֹרָה, "וְיִבּוֹן
דְּבָר", שֶׁמִּבִּין דְּבָר מִתּוֹךְ דְּבָר, "וְאִישׁ תֹּאֲר", שֶׁמִּרְאָה פָּנִים בְּהִלְבָּה, "וְהוֹ
עָמוּ", שֶׁהִלְבָּה כְּמוֹתוֹ בְּכֵל מְקוּם -